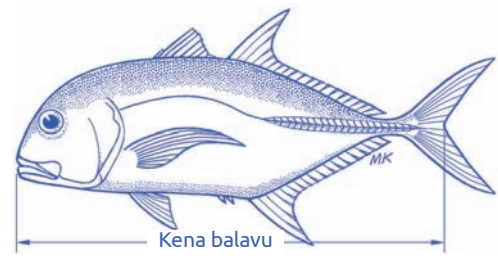




#06

# Saqa



**Dolelawe, Dole**  
(*Carangoides chrysophrys*)



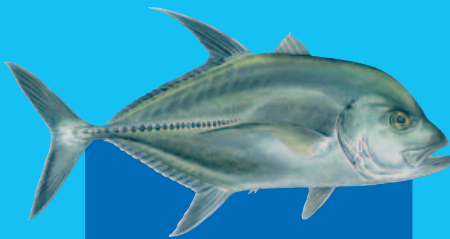
**Dole**  
(*Carangoides orthogrammus*)



**Saqā, Saqāleka**  
(*Caranx ignobilis*)



**Tautā, Saqānivatu**  
(*Caranx melampygus*)



**Saqaloa**  
(*Caranx lugubris*)



**Saqamatapula**  
(*Caranx sexfasciatus*)



## Na veimataqali saqa kei na vanua era vakawa kina

**Na vuvale ika oqo e rauta ni 200 na kena veimataqali saqa era tiko e na veivasawasa taucoko e na vuravura oqo.**

E levu na veimataqali saqa vakarauta na kedra lelevu se levu sara era kune e na loma ni Pasifika taucoko me yaco sara yani ki Hawaii (rauta e 75 na cm na kena balavu) ka karakarawa na votona. O ira na saqa vakaitamera e rauta ni 160 na cm na kedra balavu.



## Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

E levu duadua vei ira na saqa era bula tiko e na loma ni qoliqoli ni veimatasawa se taudaku ni qoliqoli e na veicakau lase. E na so na gauna o ira na luve ni saqa e rawa ni ra laurai e na vanua e lailai kina na waitui me vaka na gusu ni veiuwai. E levu na kena veimataqali era yavavala vakalevu e na bogi e na nodra kana tiko e loma ni wai se e na boto ni watui.

Na saqa era ika dau qalo totolo sara ka ra dau vakasasataka na ika lalai. Eso tale na kena mataqali era kelikeli e na boto ni watui me ra kana baca ni waitui, qari, ura kei na so tale na ka bula era vuni tu. O ira na saqa e lalai na batidra ka ra dau tiloma taucoko na ika lalai.





## Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

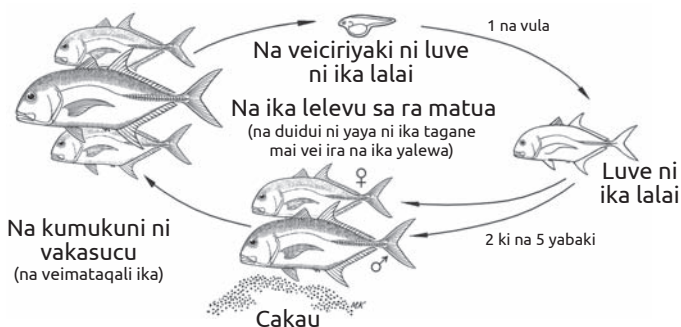
*Era tiko na saqa tagane kei na ka yalewa. E levu vei ira na veimataqali saqa kilai levu era dau yacova na gauna ni nodra vakasucu e na maliwa ni 35 ki na 56 na pasede ni kedra lelevu duadua.*

Na saqa vakaitamera era tubu me yacova na 160 na cm na kedra balavu ka 80 na kg na kedra bibi kei na nodra balavu ni bula e rauta e 24 na yabaki. Era yacova yani na i cavacava ni nodra vakasucu ni sa rauta e 60 ki na 95 na cm na kedra balavu ka ra sa yacova yani na yabaki 3 ki na 5 na yabaki. Na saqa karakarawa lalai sobu era tubu me yacova na 90 na cm ka ra qai yacova na gauna ni vakasucu.

E levu na kena mataqali era lakova yani na i lakolako balavu eso me ra la'ki vakasucu e na nodra qeleqeleni mai. Era dau kumukumuni vakalevu e na bati se gusu ni cakau. Na nodra qeleqeleni ogo na saqa e dau yaco e na gauna e via katakata mai kina na waitui ka dusia tiko na wavoki ni vula e na noda vuravura.

E na gauna ni vakasucu o ira na saqa yalewa (♀) era vakalutuma e udolu vakaudolu na yaloka ki na loma ni wai ka ra qai veiwaki vata kei na nodra wai na saqa tagane (♂). Na yaloka ka sa veiwaki oti era vakasucuma na luve ni ika lalai sara ka ciri voli vata kei na kui ni waitui ka rawa ni sivia e dua na vula. E lailai mai na dua e na veiyadulu na levu ni ika lalai ogo e na kunea na bula.

E na gauna era sa mai tu vakadua kina na luve ni ika lalai ogo sa ra curu sara ki na veivanua mamatia ka ra qai toso yani ki na vanua titobu ni ra sa tubu cake tiko. E lailai mai na dua e na veiyadrau na luve ni ika era na bula e na loma ni 2 ki na 5 na yabaki ni sa qai tu donu tu na nodra bula.



## Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

*O ira era dau vakatulewa e na vica na yanuyanu e na Pasifika era sa yalana na lelevu ni saqa ka rawa ni qolivi (me rauta e 25 ki na 30 na cm na kena balavu mai na gusuna ki na veimama ni buina).*

Dina ga ni duidui na i vakarau ni yalayala ni lelevu ni saqa lalai, e levu na gauna e sega ni vakamatatataki na mataqali saqa cava e vakanamata tiko kina na lawa ogo. Ni vakatautauvatataki na duidui ni lelevu ni veimataqali saqa, na yalani ni lelevu ni saqa ka rawa ni qolivi e tarova na nodra tubu cake na saqa me ra vakasucu.

Eso vei ira na vakaillesilesi ni tabacakacaka ni qoliquoli e tiko vei ira na dodonu me ra vakatabuya na gauna ni qoli, ia na lawa ni qoli ogo e na dredre me vakaukawataka e na veivanua baleta ni duidui na gauna ni nodra vakasucu kei na vanua me ra vakasucu kina.

Na tauyavutaki ni dua na iqoliquoli vakatabui vakoro ka sega ni dua na qoli e vakatarai e na sega ni taqomaki ira na saqa baleta ni ra veitosoyaki tiko e na veicakau ka levu sara na nodra veilakoyaki vakayawa ki na vanua ni vakasucu. Eso vei ira na dauqoli e na veikorokoro era na kila tiko na gauna kei na vanua ni kumukumuni oqori ni vakasucu ka rawa ni tuvani kina eso na vakatutu me:

- vakatabui na qoli e na gauna era kumukumuni kina na saqa, ka vakayacori kina eso na tabu leleka e na gauna era kumukumuni kina na saqa, ka rawa ni vakatau ki na veisau ni mata ni vula;
- vakatabui na veivanua ni kumukumuni e na veibati ni cakau ka voleka ki na gusu ni cakau; na luve ni ika lalai sara era veiciriyaki voli e rawa ni ra vakaitikotiko e na so tale na cakau, ka wili kina na iqoliquoli, kei na waitui ka kui vakamalua

Na veika tale eso ka rawa ni vakayacori:

- na vakatabui ni lawa ka dau vakayagataki e na gauna lekaleka sara me vaka na lawa vakaduri;
- na vakatabui ni lawa vakaduri; me ra dro kina na ika lalai me rawa ni ra tubu me ra la'ki vakasucu tale.



## Na i vakarau ni qoli

O ira na saqa era dau qolivi e na vakasavu ba ka vakayagataki kina na i vakatakarakara eso me baca. Na lawa vakaduri kei na lawa viritaki kei na so na dai era vakayagataki tale ga. O ira na saqa e ra vakavuna tale ga na ivakarau ni qoli ogo me vaka e dua na qito (sports fishing).

Eso na mataqali saqa sa vakaraitaki mai ni ra vakavuna tale ga na veivagagai.

